

Les llàgrimes de Sant Llorenç

Les inundacions continuen al Llevant de Mallorca: les que omplen de pors, inseguretats i malsons les nits dels més petits

Mimi - 05/2019

"Mamà, jo encara no me vull morir". Fins aquell 9 d'octubre, Mateu mai havia pensat en la mort. La por i l'angoixa es van aferrar a ell aquella tràgica nit. "No sabia com tranquil·litzar-lo. No estava segura de si sobreviuríem. L'aigua no aturava de pujar", conta entre llàgrimes Kika Rosselló, la mare de Mateu. La torrentada que va matar a 13 persones al Llevant de Mallorca també es va endur tot el que va trobar per davant i va deixar en els més petits imatges intrusives, *flashbacks* i renous que, sis mesos després, encara són difícils d'ignorar.

Mateu, un nin de vuit anys de Sant Llorenç, no va poder anar a entrenar aquell dia amb el seu equip de futbol. Pareixia el pitjor que li podia passar, però va ser la seva sort. "Ens vam quedar a casa veient com l'aigua baixava pels carrers, però no ens pensàvem mai que ens entrés a casa". Fins a un metre i quaranta centímetres va entrar. "Sort que tenim un dúplex i vam poder pujar", recorda Kika. Mateu, juntament amb els seus pares i el seu germanet nouat, varen passar tres hores al pis dalt veient com, a poc a poc, l'aigua s'enduia una part dels records que havien construït durant la seva vida.

A Sant Llorenç resideixen uns mil nins que varen viure la tragèdia de forma molt diferent dels adults: des de la innocència i la incomprensió d'experimentar per primera vegada una catàstrofe natural. Les reaccions són molt diverses pels que ho varen viure en primera persona, van des de la màxima timidesa fins a l'agressivitat.

Els psicòlegs destaquen la importància d'actuar ràpidament en situacions com aquesta. Un trauma pot durar tota la vida. Quan abans es comença la teràpia, més possibilitats hi ha que el trauma no s'allargui. La coordinadora del Grup d'Intervenció Psicològica en Emergències i Catàstrofes de les Illes Balears (GIPEC), Antònia Ramis, destaca tres factors fonamentals perquè els nins puguin superar situacions com aquestes: la família, l'escola i l'ajuda psicològica. Amb la coordinació d'aquests tres punts, els més petits solen tirar endavant i, com diu Ramis, "es fan més forts després de viure aquestes experiències".

Antònia Ramis estava de guàrdia la nit del 9 d'octubre. "Vaig anar ràpidament cap a Sant Llorenç, però no era conscient de la gravetat. Em van enviar a atendre als familiars de la primera víctima. Em vaig adonar que no serien els únics". A partir d'aquí va començar una jornada laboral per a Ramis que duraria 21 hores seguides, encara que ella assegura que en aquests casos "no t'adones del cansament".

Les reaccions dels més petits són similars a les dels adults, però la seva vulnerabilitat, en aquestes situacions, s'accentua per la dificultat per expressar el que senten i per la inexperiència de les emocions. A més, destaca Ramis, "els nins neguen el que ha passat. S'estimen més això a assumir-ho i haver de recordar-ho per xerrar amb qualcú".

"Em vaig trobar diferents tipus de reaccions: incredulitat, *shocks*, tristesa, ansietat, nins que deixen de parlar durant dies, incapacitar per prendre decisions, i tot, acompanyat sempre de por. La por no els va deixar tots sols ni un moment". La psicòloga va estar amb els que més ho varen necessitar del poble durant els nou primeres jornades en servei d'emergència i els sis mesos següents amb el servei de postemergència.

Però totes aquestes reaccions són, realment, un mecanisme de protecció que els va protegir quan pitjor ho passaven: "en aquests moments tan durs, el mecanisme de defensa psicològica és increïble, és protector. L'impacte és tan fort que el mecanisme ens protegeix per assumir-ho a poc a poc, de cop és impossible".

La importància de respectar els silencis

El 15 d'octubre, quasi una setmana després de la torrentada, els col·legis varen reobrir les seves portes, encara que no era obligatori anar-hi. "Per a un nin costa molt posar noms a les seves expressions, per això els hem d'observar bé. N'hi va haver que varen canviar les seves preferències i gustos després de viure la catàstrofe. Coses que els agradaven, com estar amb els amics o practicar un esport, els deixa d'agradar sobtadament i ja no ho volen tornar a fer", explica la psicòloga. Per això, el Col·legi Oficial de Psicòlegs de les Illes Balears va fer feina juntament amb les escoles per recomanar als professors com havien d'actuar, els primers dies eren fonamentals per reduir l'estrès dels infants.

Kika Forteza és professora del col·legi de Sant Llorenç, encara que viu a Son Carrió. Ella agraeix que els psicòlegs els acompanyessin en aquells moments on no sabien bé com havien d'actuar. "Ens van ensenyar que hem de respectar els silencis dels nins. N'hi ha, com Mateu, que varen estar molts de dies sense voler parlar-ne. No volen recordar. I contar-ho, significa reviu", explica la professora.

Les activitats a l'escola van ajudar els nins a concretar les seves emocions. Es va optar per fer exercicis creatius i emprar les arts plàstiques per transmetre sentiments. "Vam demanar als alumnes que dibuixessin les seves cases i va ser molt fàcil detectar quins estaven més afectats. La majoria dibuixaven aigua pels carrers. Els qui ho havien viscut en primera persona dibuixaven les seves llars plenes d'aigua", conta Kika Forteza.

Compartir les idees amb els companys i dur a terme teràpies col·lectives va ser molt important. "La por s'ha de compartir", explica Antònia Ramis, "així normalitzen la intensitat del que senten i del que han viscut. Quan comparteixes, el patiment es redueix un cinquanta per cent. Alleuja molt saber que el que sents també li passa a una altra persona".

Kika Forteza assegura que durant aquells primers dies es van fer moltes activitats relacionades amb la música, la naturalesa, els jocs i les arts plàstiques. "Vam plantar un arbre tots junts al pati: simbolitza creixement i superació. A més, havíem de fomentar que els alumnes parlessin entre ells el que van viure i el que van sentir". A l'escola d'Arthur, el nin de cinc anys que va morir a les inundacions, els alumnes van escriure dedicatòries a un paper i les van fermar a globus que després llançaren, tots alhora, al cel perquè les rebés.

En el context del servei d'ajuda psicològica d'emergència, es van atendre a vuit pares, 39 professors i 154 alumnes. D'aquests 140 eren del CEIP Sant Llorenç, deu del CEIP Son Carrió, dos de Pureza de Maria i dos de l'IES Artà.

Després d'aquest servei d'emergència, es va passar al servei de postemergència. Les professores es van adonar que hi havia alguns alumnes que necessitaven atenció personalitzada i es van fer teràpies individuals. La conselleria de Serveis Socials i Cooperació va ser l'encarregada d'aquest servei de postemergència. Explica la consellera Fina Santiago, que 194 persones van necessitar ajuda psicològica en aquest període i que es van obrir 109 expedients. En concret, 25 eren nins menors de 14 anys els que varen necessitar ajuda psicològica més prolongada a domicili.

La família: un factor fonamental

Dins aquest procés de superació, la família juga un paper fonamental. Ramis assegura que "és decisiu per a un infant amb un trauma intens com es viu dins la seva família. Si el nin veu por, estrès o rep missatges d'angoixa, es contagia". La psicòloga destaca la importància que en aquests moments on els infants són tan vulnerables, les famílies els recolzin amb amor, afecte i seguretat.

Mateu és un dels nins que va necessitar ajuda psicològica individualitzada. No volia parlar del que havia passat ni del que havia viscut. Va viure una setmana a ca la seva padrina i quan va tornar no reconeixia la seva casa. "Ara fa sis mesos que feim net i reformam la casa però encara no en sortim, encara ens queden mesos de feina", explica la seva mare Kika. A més assegura que des de l'Ajuntament de Sant Llorenç la informació no és del tot clara.

El que va viure aquell vespre no va ser fàcil. Juntament amb els seus pares i el ser germà d'un mes, van passar tres hores al pis dalt de ca seva. "Pensàvem ja en com enfilem-nos al terrat, perquè veiem que l'aigua no aturava de pujar", conta la seva mare. Mateu no aturava de vomitar. "Sentíem a una nina cridar desconsoladament des de la casa de devora, Mateu estava segur que era la seva amiga Ada. No sabíem com ajudar-la ni si estava tota sola. Va ser un moment de molta angoixa".

Ara, Mateu ha acabat les sessions de teràpia. Però no està bé del tot. Té el mateix problema que pateixen ara la majoria dels nins que van viure la torrentada: "cada pic que plou s'enfonsa", conta Kika. "Mai li havia fet por la pluja, però, ara, reviu la torrentada dins el seu cap cada pic que plou. Jo intent calmar-lo, però és molt difícil".

Ada, la veïna de Mateu, és una de les nines que també va patir la torrentada en primera persona. Té nou anys i estava amb la seva mare Tonyi a casa quan van començar les inundacions. Es va quedar damunt la taula durant uns minuts fins que va caure: "quina aigua més freda", recorda. Tonyi és una d'aquestes mares que fa més fàcils els problemes. Es nota com transmet la positivitat a les seves filles quan parla.

Ada i Tonyi van estar durant tres hores aferrades a una barana del pati interior de ca seva durant la torrentada. Tres hores que recorden com a si fos un vespre sencer. Tonyi conta que van veure passar de tot durant aquell temps: "rentadores, cotxes, fustes, només faltava veure

tombes". Ada l'interromp: "pareixien vaixells de paper, però el que més record és que feia molta olor de benzina".

Tonyi recorda la sorpresa amb què el guàrdia civil que la va rescatar va veure la seva casa: "senyora, està tot destrossat". Però ara ella se n'alegra: "he canviat tota la decoració, no m'agradava ja com estava". Unes fotografies amb restes de fang que varen aconseguir rescatar destaquen a la gelera de la seva casa. "Esper que aquestes siguin les darreres gotes de llot que entren dins ca nostra", desitja.

Ada ha fet deu sessions amb una psicòloga de les que es varen posar a disposició dels afectats. Ja passava per un mal moment, just abans de la torrentada, el seu pare va morir fa un any per una malaltia: "el pitjor és que la meva germana i jo vam plantar un petit arbre amb les cendres del meu pare i la torrentada se'l va endur", diu amb tristesa.

L'angoixa, ara, inunda el poble

Les pors continuen i la infància d'Ada també ha estat marcada, aquests darrers mesos, per l'angoixa de pensar que la torrentada es torni a repetir. I, de fet, assegura la psicòloga Antònia Ramis que no es pot fer creure als infants que això no pot tornar a passar. "Ja va passar fa anys i tornarà a passar tenint en conta la zona en la qual està construït el poble".

"Ve un nigul i ja es posa molt nerviosa. Fa uns dies se'ns va rompre la cisterna i la meva filla pensava que s'inundaria la casa de nou", explica Tonyi.

Ara, Tonyi assegura que s'enfronta, com diu ella, a una doble tortura. "Per si va ser poc que una tempesta s'endugués tota la meva casa per davant, ara he de justificar cada centim que l'Ajuntament ens dóna. No es justifiquen directament 8.000 euros en restablir una casa que ha estat arrasada? Els fa por que ens fem rics amb les ajudes i, en realitat, no ens basten per res". Des del consistori guarden silenci.

Des del mes d'abril, el servei de postemergència a domicili va finalitzar. Per tant, ara, com explica la psicòloga Antònia Ramis, els nins que feien teràpies hauran de desplaçar-se fins a Palma si volen seguir amb les sessions. Encara que la consellera de Serveis Socials i Cooperació, Fina Santiago, diu que pot ser, si hi ha psicòlegs que viuen pel Llevant de Mallorca, les famílies i els professionals quedin al lloc on millor els vagi.

A més, la consellera explica que aquest procés d'ajuda psicològica ha d'anar minvat, a poc a poc, d'acord amb el pressupost establert: "un servei de postemergència no pot durar un any", afirma. De fet, concretament, el servei de postemergències compta amb una partida de 53.400 euros des de març de 2018 fins al juliol de 2019 que s'ha vist ampliada, amb la catàstrofe de Sant Llorenç, en 15.000 euros.

Per tant, ara, els més petits hauran de continuar el seu camí afrontant les seves pors amb l'ajuda de les seves famílies, veïns, professors i amics. Perquè, encara que és cert que les ajudes psicològiques no poden durar per sempre, el que sí pot ser etern és el dol resultant d'haver viscut la torrentada i que, aquesta, se n'hagi enduit un tros de la teva vida.

La tragèdia del Llevant de Mallorca no va acabar aquell 9 d'octubre amb la desembocadura de la torrentada a la mar. Les inundacions continuen: les que omplen de pors, inseguretats i malsons les nits dels més petits. Els efectes ja no són visibles al carrer, però encara són devastadors als caps dels qui van sobreviure a aquell vespre. Segueix plovent a Sant Llorenç. Però, ara, l'aigua ja no sempre cau del cel, sinó dels ulls dels seus habitants.